

Indtægtsforskydningen i den københavnske Befolkning.

Af

Adolph Jensen.

Cordt Trap. Indkomstforholdene i København i 1898. Udgivet af Københavns Kommunalbestyrelse. København 1901. 79 S.

Den økonomiske Statistik er jo som oftest kun Brudstykke-Værk; den tager Sigte snart paa én, snart paa en anden Side af det materielle Liv, men kun sjælden giver den Lejlighed til at naa op paa en Tinde, hvorfra der er Rundskue. Derfor synes Udredningen af Befolkningens Indtægtsforhold at maatte være en af de mest tiltrækkende Opgaver, der kan bydes en Statistiker. Her drejer det sig virkelig for en Gangs Skyld om at finde et endeligt Facit; i Indtægtsfordelingen løbe Traadene jo sammen, her genspejler sig Virkningerne af gode og daarlige Tider, af stigende og faldende Arbejds løn, af de mangfoldige økonomiske, politiske og sociale Brydninger, Kampen mellem den store og den lille Bedrift, Kvindebevægelsen, den hele successive Omformning af Erhvervslivets Rammer, og saa fremdeles.

Men spørger man saa den, der kan vidne af Erfaring, om Indtægtsstatistiken er en taknemmelig Opgave, er det ikke sikkert, at Svaret altid bliver be-

kræftende. Just fordi Æmnet er saa sammensat, maa mange Spørgsmaal — endog af dem der synes at ligge lige for — blive ubesvarede. Det er rigtigt, at her løbe Traadene sammen, men Statistiken er endnu kun i ufuldkommen Grad i Stand til at rede dem ud fra hverandre, og hvor der ikke er særlig kraftigt virkende Aarsager til Stede, eller hvor Undersøgelsen kun spænder over et ganske kort Tidsrum, vil der som oftest savnes Midler til at føre Analysen igennem med fuld Sikkerhed. Tilbage bliver saa Fremstillingen af Totalbilledet og dettes Forandring fra det ene Iagttagelsesøjeblik til det andet, altsaa selve den faktisk foregaaede Forskydning. Dette vil da som Regel være det Punkt i Indtægtsstatistiken, hvorom Hovedinteressen samler sig; saaledes ogsaa i Kontorchef Traps Afhandling om Indtægtsforholdene i København 1892—98.

Men her viser Opgaven sig fra en anden Side lidet taknemmelig. Netop om Fremstillingen af dette Forhold har der staaet en haard Strid; i Tidens Løb har man forsøgt et Utal af forskellige Metoder, og den Række af indbyrdes modsigende Resultater, der herved er sat i Omløb, har næppe bidraget til at styrke Statistikens Kredit i det almindelige Omdømme. For den, der ikke er trængt grundig ind i Æmnet, faar Indtægtsstatistiken da ogsaa let Udseende af at være som et Kaleidoskop; blot en lille Drejning, en Forrykkelse af Synsvinklen — strax skifter Figuren Tegning og Farve. Et enkelt Exempel vil vise det relativt berettigede i denne Opfattelse.

For en halv Snes Aar siden polemiserede den schweiziske Professor Julius Wolf mod en i Indtægts-

og Formuestatistiken almindelig anvendt Fremstillingsform, hvis Uholdbarhed Forfatteren paaviste ved følgende Exempel. Formuefordelingen i Zürich saa i Aarene 1848 og 1888 saaledes ud:

	1848	1888
I. 100—2000 Frc.	25991	21108
II. 2100—20000 Frc.	13959	24406
III. 20100—25000 Frc.	2409	6584
IV. 25000 Frc. og derover	81	484

Efter den da gængse (og endnu ofte benyttede) Methode formede Billedet af den foregaaede Udvikling sig saaledes: Tilvæksten i 40 Aar udgjorde

for Gruppe II	75 pCt.
— — III	174 —
— — IV	500 —

Altsaa, de store Formuers Antal (Gruppe IV) voxede 7 Gange saa stærkt som Smaa-Formuerne i Gruppe II, hvilket giver Indtryk af en ugunstig Udvikling. Men dette Indtryk er falsk, siger Jul. Wolf, de 81 i Gruppe IV er lige saa lidt blevne til 484 som de 13959 i Gruppe II er blevne til 24406. Det, der er sket, er en Oprykning fra neden, fra Gruppe til Gruppe, nemlig:

fra I til II	14622 Personer = 56 pCt.
- II - III	4578 — = 33 —
- III - IV	403 — = 17 — *)

*) Julius Wolf, Sozialismus und kapitalistische Gesellschaftsordnung. S. 233 ff. — Forfatteren regner saaledes: I Gruppe II er Antallet voxet med 10447 Personer, som maa være rykkede op fra Gruppe I. Men Oprykningen fra I til II maa have været endnu større, thi samtidig har II afgivet 4175 Personer til III, og disse 4175 maa i II være blevne erstattede ved Oprykning fra I. Den samlede Oprykning fra I til II udgjorde altsaa $10447 + 4175 = 14622$, d. v. s. 56 pCt. af de 25991, der oprindeligt fandtes i Gruppe I. Paa samme Maade udgjorde Oprykningen fra II til III $4175 + 403 = 4578$, d. c. 33 pCt. af 13959, og fra III til IV $403 = 17$ pCt. af 2409.

Altsaa et ganske andet Billede end før, thi jo højere man kommer op i Skalaen, des mindre stærk var Oprykningen.

Disse Bemærkninger rent aforistiske Karakter udelukke paa Forhaand en indgaaende Kritik af de forskellige Fremstillingsformer, men da den Wolf'ske Polemik allerede er nævnt, skal jeg dog tilføje, at begge de anførte Metoder synes at maatte forkastes. Den første fordi den fører til forvirrende Resultater, naar man for hver Gruppe har en forskellig Sammenligningsbasis for Tilvæxtberegningen (og det kan jo ikke undgaas, at denne Sammenligningsbasis bliver meget smal ved de højeste Indtægtsgrupper), den anden fordi den ligeledes giver et urigtigt Billede, naar man — hvad man nødvendigvis maa — opererer med ulige store Gruppeintervaller; Oprykningsprocenterne for to Grupper, hvoraf den ene spænder over 1000 Kr., den anden over 2000 eller 10000, ere jo nemlig ikke kommensurable; den samme procentuelle Oprykning betyder naturligvis ved det store Interval en langt stærkere Bevægelse end ved det mindre.

Lignende Ulemper klæbe ved andre Metoder og vanskeliggøre Valget af tilfredsstillende Fremstillingsformer. Naturligvis er denne Vanskelighed ikke ejendommelig for Indtægtsstatistiken alene, men det forøger Vanskeligheden, at vi her befinde os paa et Omraade, hvor man i særlig Grad maa føle det ugørligt at stille sig ganske frit overfor Stoffet, ikke at lade sit personlige Grundsyn paa Livet spille ind med.

Kontorchef Traps Afhandling synes stærkt præget af denne Følelse af Utryghed. Fra først til sidst mærker man, i hvor høj Grad det har været Forfatteren

magtpaaliggende ikke at sige for meget, ikke at lade sig friste ind paa Fremstillingsformer, der give et for stærkt Udslag. Dette er naturligvis al Anerkendelse værd, og sikkert er det, at denne Yderlighed er at foretrække for den modsatte. Men det kan dog ikke nægtes, at der herved ligesom bliver noget borte; det statistiske Stof bliver i Grunden i den alt for nøgterne Fremstilling ikke fuldt udnyttet.

Den efterfølgende Oversigt over Indtægtsforskydningen er bygget over Hr. Traps Fremstilling som Grundlag, men jeg har ment, at det kunde tillades mig i en Tidsskrift-Artikel at gengive nogle af Resultaterne med en noget stærkere Akcentuering, end Forfatteren har villet det.

København havde 1892 en Befolkning af omtrent 321000 Mennesker, hvoraf 155000 vare »Forsørgere«. Befolkningens Totalindtægt var 173 Millioner Kr., altsaa var den gennemsnitlige Indtægt 538 Kr. pr. Indbygger og 1116 Kr. pr. Forsørger. I 1898 var Folkemængden stegen til 349000, hvoraf 175000 Forsørgere. Indtægten var stegen til 223 Mill. Kr., d. v. s. 639 Kr. pr. Indbygger og 1277 Kr. pr. Forsørger.

Vi have her det korteste og lettest overskuelige Udtryk for den foregaaede Forandring: i 6 Aar steg Gennemsnitsindtægten pr. Forsørger med $14\frac{1}{2}$ Procent, men da Antallet af Forsørgere i Forhold til den hele Befolkning var større i 1898 end i 1892, stiller Sagen sig i Virkeligheden endnu gunstigere, idet Gennemsnitsindtægten pr. Individ steg fra 538 til 639 Kr. eller c. 19 Procent. Hvis Prisniveauet var ens i de to Aar,

kunde hver Person altsaa gennemsnitlig bruge omtrent en Femtedel mere i 1898 end i 1892.

Saa vigtig end Paavisningen af denne Fremgang i Byens »Nationalindtægt« er, knytter Hovedinteressen sig dog til noget andet, nemlig til Spørgsmaalet, hvorledes Udviklingen har paavirket Velstandsfordelingen. Svaret herpaa er givet i det efterfølgende Sammendrag, der omfatter mandlige og kvindelige Forsørgere under ét:

	Antal Forsørgere	
	1892	1898
I. Under 800 Kr. (ikke skatteansatte)	109866	112397
II. 800 til under 1200 Kr.....	22078	30602
III. 1200 — 2000 —	10598	17244
IV. 2000 — 5000 —	7909	9204
V. 5000 — 15000—	3355	3803
VI. 15000 Kr. og derover	940	1412
	154746	174662

Alle Grupper, undtagen den første, have vundet i Forhold til Helheden; det er alene paa Bekostning af Indtægterne under 800 Kr., at Forskydningen er foregaaet. I 1892 havde 29 pCt. af Forsørgerne over 800 Kroners Indtægt, men i 1898 var dette Forholdstal voxet til 35,7 pCt.

Ihvorvel dette ikke er nogen ringe Forskydning i det korte Tidsrum af 6 Aar, give de anførte Tal dog et alt for svagt Billede af, hvad der virkelig er foregaaet. De 29 og de 35,7 pCt. omsætter man i Tanken til knap en Tredjedel og godt en Tredjedel, og er man Pessimist, bliver det Hovedindtryk, der sætter sig fast, dette: at trods de »gode Tider«, trods den — som det paastaas — til Mulighedens yderste Grænse anspændte Stigning i Arbejdslønnen, trods det, talmæssig set, smukke Resultat, levede dog i Aaret 1898 næsten to

Tredjedele af vor Hovedstadsbefolkning under Skattegrænsen 800 Kroner.

Resultatet viser sig imidlertid strax i et noget gunstigere Lys, naar man drager en Sammenligning med Fortiden. I 1862 laa Aarsindtægten for $22\frac{1}{2}$ pCt. af Københavns Forsørgere under Skattegrænsen; i Løbet af de følgende 18 Aar (indtil 1880) rykkede yderligere 4 pCt. op over denne Grænse, i de følgende 12 Aar rykkede $2\frac{1}{2}$ pCt. op over 800 Kr.; men i de 6 Aar fra 1892 til 1898 rykkede yderligere 6,7 pCt. op, altsaa en lige saa stor Procentandel som i de foregaaende 30 Aar tilsammen.

En nærmere Undersøgelse viser nu ogsaa, at Udviklingen i det sidste korte Tidsafsnit havde en ganske anden Karakter end i de foregaaende. Antallet af Forsørgere var i 1862 lidt over 80000, i 1898 c. 175000. Forøgelsen i Tidsafsnittene 1862—80, 1880—92 og 1892—98 udgjorde henholdsvis 34000, 41000 og 20000, der fordelte sig paa følgende Maade:

	Fordelingen af de ny tilkomne Forsørgere		
	1862—80	1880—92	1892—98
I. Under 800 Kr.....	64,0 pCt.	63,9 pCt.	12,7 pCt.
II. 800 til under 1200 Kr...	21,5 —	19,2 —	42,7 —
III. 1200 — 2000 — ..	9,8 —	5,3 —	33,4 —
IV. 2000 — 5000 — ..	0,5 —	8,8 —	6,5 —
V. 5000 — 15000 — ..	2,8 —	2,2 —	2,3 —
VI. 15000 Kr. og derover ...	1,4 —	0,6 —	2,4 —
	100,0 —	100,0 —	100,0 —

I de to første Perioder faldt nær op imod to Tredjedele af Tilvæksten paa den laveste Indtægtsgruppe, omtrent en Femtedel paa den næstlaveste. I den sidste Periode fik den næstlaveste Gruppe to

Femtedele, den tredjelaveste en Tredjedel af Forøgelsen, medens kun en Ottendedel af de ny tilkomne Forsørgere havde under 800 Kr. Virkningen af denne forandrede Fordeling af de ny tilkomne Forsørgere kan selvfølgelig ikke være saa overordentlig stor; det drejer sig jo kun om 20000 Personer, og før disse kom til, var Antallet (i 1892) 155000; men hvis vi i Fordelingen af Tilvæksten 1892—98 turde se en Norm for den fremtidige Bevægelse, vilde det hele Billede af Indkomstfordelingen ganske skifte Karakter i Løbet af en kort Aarrække. Fra 1862 til 1898 forandredes Fordelingen saaledes:

	Forsørgernes Fordeling i Aarene			
	1862	1880	1892	1898
Gruppe I.....	78 pCt	74 pCt.	71 pCt.	64 pCt.
— II.....	9 —	13 —	14 —	18 —
— III.....	6 —	7 —	7 —	10 —
— IV—VI..	7 —	6 —	8 —	8 —

Hvis den samlede Forøgelse fra 1862—98 derimod havde fordelt sig paa samme Maade som de 20000 i Tidsrummet 1892—98 ny tilkomne Forsørgere, vilde Forholdstallene for 1898 have set saaledes ud:

Gruppe I.....	42 pCt.
— II.....	28 —
— III.....	21 —
— IV—VI.....	9 —

Det kan ikke for stærkt fremhæves, at medens Udviklingen i den Menneskealder, der ligger mellem 1860 og 1890, maa karakteriseres som en nogenlunde jævn Oprykning fra neden, tyder Bevægelsen i det sidste Decennium af Aarhundredet paa en begyndende Revolutionering af de laveste Indtægtsgrupper, en Forlæggelse af Tyngdepunktet fra den laveste til den næstlaveste af de her valgte Grupper.

Rigtigheden heraf vinder yderligere Bekræftelse, naar man betragter Indkomstfordelingen for Mænd og for Kvinder hver for sig:

	Mænd		Kvinder	
	1892	1898	1892	1898
Gruppe I.....	56618	48659	53248	63738
— II.....	19658	27638	2420	2964
— III.....	8897	15214	1701	2030
— IV.....	6788	7903	1121	1301
— V.....	2952	3329	403	474
— VI.....	814	1244	126	168
	95727	103987	59019	70675

Det falder strax i Øjnene, at Udviklingen var ganske forskellig for de mandlige og kvindelige Forsørgere. Den langt overvejende Del af de ny tilkomne Kvinder falder paa den laveste Indtægtsgruppe. For Mændene derimod var Forholdet det, at Gruppe I tabte omtrent 8000, medens Gruppe II vandt 8000 og de øvrige Grupper (III—VI) tilsammen ligeledes vandt 8000.*) At der her foreligger et afgjort og

*) Ved at samle Skattefortegnelsens Grupper 800—1000 og 1000—1200 til én (her betegnet som Gruppe II) have vi i Grunden tilsløret den virkelige Sammenhæng. Gruppen 800—1000 er nemlig gaaet tilbage med 2000 Skatteydere, medens Gruppen 1000—1200 er gaaet frem med 10000. Vi have imidlertid valgt at lægge Delingslinien saaledes, at Gruppen 1000—1200 ikke isoleres, fordi den gennem Skattelisten fremtrædende Forskydning mellem denne og den nærmest lavere liggende Gruppe (800—1000) muligvis ikke helt er til at lide paa. Det er en udbredt Antagelse, at mange Skatteborgere, der have under 1000 Kroners Indtægt, fejlagtig sætte sig i Skat til 1000 Kr. for at opnaa kommunal Valgret. Iøvrigt er det vanskeligt gennem selve det foreliggende Talmateriale med nogen Sikkerhed at afgøre, i hvilket Omfang dette er Tilfældet, jfr. omstaaende Oversigt:

overordentlig betydningsfuldt Brud paa den tidligere Udvikling, fremgaar af følgende Talrækker, hvor den samlede Tilvæxt for hvert Køn og i hvert Tidsafsnit er sat lig med 100:

Gruppe	Fordelingen af de ny tilkomne Forsørgere			
	Mænd		Kvinder	
	1862-92	1892-98	1862-92	1892-98
Gruppe I.....	45,4 pCt.	÷ 96,3 pCt.	90,2 pCt.	90,0 pCt.
— II.....	31,8 —	96,6 —	3,9 —	4,7 —
— III.....	10,6 —	76,4 —	2,7 —	2,8 —
— IV-VI .	12,2 —	23,3 —	3,2 —	2,5 —
	100,0	100,0	100,0	100,0

For Kvindernes Vedkommende fordelte Tilvæksten i de sidste 6 Aar sig saa temmelig nøje paa samme Maade som i de foregaaende 30 Aar, men for Mændene var Forskellen saa væsentlig, at medens den faktisk

	800—1000 Kr.	1000—1200 Kr.	
1892	Mænd.....	11637	8021
	Kvinder...	1405	1015
		13042	9036
1893.....	12147	10570	
1894.....	12205	11662	
1895.....	11865	13679	
1896.....	11388	17040	
1897.....	11794	18378	
1898	Mænd...	9629	18009
	Kvinder...	1812	1152
		11441	19161

Hvis en kunstig Forøgelse af Gruppen 1000—1200 Kr. havde fundet Sted i meget stort Omfang, er det dog sandsynligt, at dette vilde have givet sig Udslag til den anden Side i en nogenlunde tilsvarende Nedgang i Gruppen 800—1000, og en saadan Korrespondens maatte utvivlsomt kunne spores i Tallene for hvert enkelt Aar, men dette er ikke Tilfældet. Oprykningen fra Gruppen 800—1000 er i stort Omfang blevet erstattet ved Tilgang nede fra.

foregaaede Udvikling har givet det Slutresultat, der er fremstillet i den efterfølgende Kolonne A, vilde Slutresultatet have formet sig saaledes som angivet i Kolonne B, dersom Tilvæksten i hele Perioden 1862—98 havde fordelt sig som i de 6 Aar 1892—98:

	A	B
Gruppe I.....	47 pCt.	0 pCt.
— II.....	27 —	41 —
— III.....	14	42 —
— IV—VI ...	12 —	17 —

Med andre Ord: Gruppen med under 800 Kr. vilde være forsvunden, og af samtlige mandlige Forsørgere vilde de to Femtedele have haft mellem 800 og 1200 Kr., andre to Femtedele mellem 1200 og 2000 og én Femtedel over 2000 Kr.

Dette er jo imidlertid et Tankeexperiment. I Virkeligheden havde i 1898 henved Halvdelen af de mandlige Forsørgere under 800 Kr., lidt over en Fjerdedel havde 800—1200 Kr., og den resterende Fjerdedel fordelte sig nogenlunde ligelig paa begge Sider af Grænselinien 2000 Kr. Ganske anderledes med Kvindene; af disse havde, i 1898 som i 1862, de ni Tiendedele under 800 Kr., og kun et ganske lille — gennem Tiden konstant — Mindretal naaede op i de højere Indtæftsgrupper.

Det er denne Ubevægelighed i de kvindelige Forsørgeres Indtægtsfordeling, der trykker det samlede Billede, og i Virkeligheden (hvad senere skal paavises) gør det delvis misvisende. Det er i denne Sammenhæng værd at lægge Mærke til, at Kvinderne udgøre en stadig voxende Andel af de københavnske Forsørgere, og dette gælder i særlig Grad det sidste af

de her betragtede Tidsafsnit, de 6 Aar 1892—98, da den store Forandring i Mændenes Indtægtsfordeling er indtraadt. Fra 1862 til 1892 forøgedes de mandlige Forsørgere med 83 pCt., de kvindelige med 91 pCt., men fra 1892 til 1898 de mandlige med 9 pCt., de kvindelige med 20 pCt. Uagtet der i 1892 kun fandtes 59000 Kvinder mod 96000 Mænd, var den absolute Tilvæxt i de følgende 6 Aar dog endog større for Kvinderne (11700) end for Mændene (8300).

Man kunde nu fristes til at forsøge et nyt Tankeexperiment og spørge, om ikke denne Kvindernes stærkere Acceleration til syvende og sidst vil forårsage en ny Vending i Udviklingen; man kunde spørge, hvornaar det Tidspunkt vil indtræde, da den store Masse af smaa Kvindeindtægter bliver et saa dominerende Moment, at den samlede Fordelingsliste atter faar et mindre gunstigt Udseende. Beregningen af denne matematiske Mulighed er imidlertid næppe den Tid værd, som den koster, thi det er jo ingenlunde givet, at den forholdsvis stærke Tilvæxt af kvindelige Forsørgere med smaa Indtægter i og for sig er et ugunstigt Symptom. Tværtimod vil en nærmere Undersøgelse vise, at dette Træk i hvert Fald indeholder et Moment, som nærmest peger i samme Retning som de øvrige her fremdragne, nemlig mod en fortsat Højnen af Befolkningens hele Velstandsniveau.

Det maa da for det første erindres, at »Forsørger« ikke har ganske den samme økonomiske Betydning, naar Talen er om den kvindelige som naar Talen er om den mandlige Befolkning. Bortser man fra de 1782 Mænd og 1787 Kvinder, som i Fællesskab forsørgede

andre, fandtes der i København i 1895 (jfr. Tabelværk til Københavns Statistik Nr. 11):

Mænd		44892 Selvforsørgere,
		53041 egentlige Forsørgere, som foruden sig selv for- sørgede 149173 Personer.
Kvinder		54038 Selvforsørgere,
		8585 egentlige Forsørgere, som foruden sig selv for- sørgede 14945 Personer.

De 97933 mandlige Forsørgere skulde altsaa skaffe Brødet til ialt 247106 Personer (gennemsnitlig 2,5), medens de 62623 kvindelige Forsørgere kun havde 77568 Munde at mætte (gennemsnitlig 1,2). Eller mere i Overensstemmelse med Virkeligheden: af 100 mandlige Forsørgere havde de 51 kun sig selv at sørge for, medens de 49 — foruden sig selv — havde gennemsnitlig $3\frac{1}{2}$ Personer at forsørge; men af 100 kvindelige Forsørgere var de 86 Selvforsørgere, og de 14 havde, foruden sig selv, $1\frac{2}{3}$ Person at forsørge.

Det er klart, at allerede dette Forhold maa gøre den paapegede Stillestaaen i Kvindernes Indtægtsfordeling mindre betænkelig. Men hertil kommer et andet Moment. Som foran berørt er det et Hovedtræk i Udviklingen, at Antallet af kvindelige Forsørgere er voxet i stærkere Forhold end Antallet af mandlige Forsørgere, og dette skyldes ganske sikkert to forskellige Aarsager. For det første er overhovedet det talmæssige Forhold mellem den mandlige og den kvindelige Hovedstadsbefolkning undergaaet en væsentlig Forandring i den sidste Menneskealder. For hver 1000 Kvinder taltes i København i 1860 918 Mænd, men i 1895 kun 841. Det er ogsaa en kendt Sag, at i det københavnske Indvandringsoverskud har det kvindelige Element

spillet Hovedrollen, jfr. Tabelværk til Københavns Statistik Nr. 11, hvor følgende Tal ere meddelte (S. 5):

	Tilvæxt ved Fødsels- overskud		Tilvæxt ved Ind- vandringsoverskud	
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder
1870—80....	8706	8319	15820	20714
1880—85....	8830	8645	12433	15296
1885—90....	10706	10412	3182	8505
1890—95....	8691	8548	÷ 191	3928

Men at Indvandringsforholdet ikke er tilstrækkeligt til at forklare den store Forskel imellem Tilvæksten i de to Køns Forsørgertal, fremgaar af følgende. Paa Grundlag af Folketællingsresultaterne 1860 og 1895 kan opstilles nedenstaaende Fordeling:

Københavns Befolkning 1862	{	Mænd	76759	}	160373
		Kvinder	83614		
— — 1898	{	Mænd	159435	}	349000
		Kvinder	189565		

Endvidere have vi (jfr. foran):

Forsørgere 1862	{	Mænd	52181	}	80325
		Kvinder	28144		
— 1898	{	Mænd	103987	}	174662
		Kvinder	70675		

Disse Tal give følgende Tilvæxtprocenter for Perioden 1862—98:

	Befolkningen	Forsørgerne
Mænd.....	108 pCt.	99 pCt.
Kvinder.....	127 —	151 —
Mænd og Kvinder .	118 —	117 —

Det synes herefter klart, at den extraordinært stærke Stigning i Antallet af kvindelige Forsørgere ikke udelukkende skyldes Indvandring af selvforsørgende Kvinder, men ogsaa den Omstændighed, at Kvinder i voxende Antal udskille sig fra de forsørgedes Kreds

og gaa over til at blive Selvforsørgere (et Forhold, der ogsaa er i fuld Overensstemmelse med den moderne Udvikling af Erhvervslivet). Begge Dele bidrage naturligvis til at holde Kvindernes Indtægtsfordeling stillestaaende. Tilflytningen ude fra (Tjenestepiger og andre Kvinder, som søge til Hovedstaden for at ernære sig ved egentligt erhvervsmæssigt Arbejde*) rekruterer naturligvis fortrinsvis den laveste Indtægtsgruppe, og igennem denne Indvandring af Kvinder med smaa Indtægter kontrabalanceres den Tendens til Oprykning fra den laveste Gruppe, der ogsaa er til Stede for de kvindelige Forsørgeres Vedkommende. Medens Tilflytningen naturligvis for saa vidt er et uheldigt Moment, som den modvirker den fremadskridende Gennemsnitsvelstand, kan det samme derimod ikke siges om den Forøgelse af de selvforsørgende Kvinder, der skyldes Overgang fra Kredsen af forsørgede. Ganske vist kan det omtvistes, hvorvidt f. Ex. en voxen Datter af en Haandværker, naar Sagen tages konkret, bliver materielt bedre stillet ved at gaa over fra at være »Datter i Huset« til at være selvforsørgende Syerske. Men fra et almindeligt Synspunkt sét er Sagen næppe tvivlsom. Iblandt de mandlige Forsørgere foregaar der en Oprykning til højere Indtægter, samtidig med at Kredsen af de forsørgede udtyndes, og trods den nye Tilgang af kvindelige Forsørgere (Selvforsørgere), formaar Indtægtsfordelingen her at holde sig konstant. Hvis der ikke fandt en saadan Overgang fra forsørgede til selvforsørgende Kvinder Sted, vilde sandsynligvis ogsaa

*) Antallet af kvindelige Tyende i Tjeneste udgjorde i 1860 c. 11400, i 1895 c. 15200, eller henholdsvis 7,3 og 4,6 pCt. af Befolkningen. Altsaa en betydelig relativ Nedgang.

Kvindernes Indtægtsfordeling forandres paa lignende Maade som Mændenes, saaledes altsaa at der foregik en Oprykning fra den laveste Gruppe, men saa vilde paa den anden Side de mandlige Forsørgeres Budget være stærkere belastet, end Tilfældet er nu.

Hele den foregaaende Udvikling hviler nu ganske vist paa et ret usikkert Grundlag, idet Udtrykkene »Forsørgerere« og »Forsørgede« ingenlunde dække fast afgrænsede statistiske Begreber. De Principer, hvorefter Delingen er foretaget ved de forskellige Tællinger, ere maaske endog væsentlig afvigende fra hinanden, ligesom ogsaa Tællingslisternes forskellige Affattelse utvivlsomt har øvet Indflydelse paa Resultaterne (se herom: Tabelværk til Københavns Statistik Nr. 10 Side 37 og Nr. 11 Side 19). I det hele taget kan der ikke være Tvivl om, at den kommunale Tælling i 1895 har faaet forholdsvis langt flere af de erhvervende Kvinder med som Forsørgerere, end Tilfældet var ved de foregaaende Tællinger, jfr. efterstaaende Fordeling, beregnet paa Grundlag af Tællingsresultaterne 1890 og 1895:

		1892	1898
Forsørgerere	} Mænd	95727	103987
	} Kvinder	59019	70675
Forsørgede	} Mænd	52155	55448
	} Kvinder	114348	118890

Det er næppe muligt at maale Indflydelsen af dette formelle Moment. Men for den foreliggende Opgave er det heller ikke nødvendigt; thi Fejlen falder jo udelukkende paa de ikke skatteansatte Kvinder (under 800 Kr.). Hvis denne Gruppe altsaa i 1862 og 1892 skulde have et større Antal end det, hvormed der foran er regnet, betyder dette jo kun, at Indtægtsfordelingen

i de nævnte Aar i Virkeligheden var mindre gunstig, end Tallene vise, og der er altsaa fra før til nu ogsaa for Kvindernes Vedkommende foregaaet en Oprykning fra den laveste Indtægtsgruppe, selv om denne Oprykning ikke har været saa kraftig som for Mændenes Vedkommende.

I de foranstaaende Betragtninger over Indtægtsfordelingen er man nedadtil standset ved Skattepligtgrænsen 800 Kr., og længere nedad kan man ikke naa gennem Skattestatistiken. Ad andre Veje har Hr. Trap imidlertid beregnet den omtrentlige Gennemsnitsindtægt for mandlige og kvindelige ikke skatteansatte Forsørgere i 1898. Disse Beregninger i Forbindelse med de tilsvarende, af Rubin foretagne, for Aaret 1892 give følgende Resultat:

	Aar 1892	Aar 1898
Mænd	600 Kr.	575 Kr.
Kvinder	400 —	450 —

Under Skattegrænsen skulde Mændenes Gennemsnitsindtægt altsaa være mindre i 1898 end i 1892 — en Følge af den overordentlig stærke Oprykning, medens de ikke skatteansatte Kvinders Gennemsnitsindtægt derimod antages at være forøget. Tages dette sidste Moment med i Betragtning, bliver det samlede Resultat ogsaa for Kvinderne, trods alt, bedre i 1898 end i 1892. Iøvrigt ere de positive Holdepunkter for disse Beregninger selvfølgelig noget usikre, hvorfor man ikke kan tillægge de anførte Tal absolut Gyldighed.

Den Forskydning i Indtægtsfordelingen, der er konstateret for Tidsrummet 1892—98, er utvivlsomt med Rette betegnet som gunstig — og i Sammenligning med Fortiden maa den endogsaa siges at være over-

ordentlig gunstig. De fattigstes Klasse er undergaaet en Udtynding, og gennem den hele Skala af Indtægter er der sket en Oprykning, saa at det gennemsnitlige Velstandsniveau ligger højere nu end før. Indtægtsforøgelsen er imidlertid ikke i lige Grad eller i samme Forhold kommen det hele Samfund til Gode, og det har da sin store Interesse at faa Rede paa, i hvilke Lag man skal søge de mest begunstigede og hvor man skal søge Stedbørnene.

Der var en Tid, da man frygtede, at Udviklingen vilde »bringe Samfundspyramiden til at knække over paa Midten«; man ængstedes for, at Mellemlagene vilde forsvinde, idet de fleste droges nedad og sluttelig forsvandt i den stadig voxende Proletargruppe, medens kun et lille Mindretal steg til Vejrs og fik Plads i den i Luften svævende Pyramidetop. I Fremtidens Samfund var der efter denne Opfattelse kun to Muligheder: fattig eller rig, og de fattige vilde Aar for Aar blive endnu fattigere, de rige Aar for Aar endnu rigere. Erfaringen har, saa vidt det kan skønnes, givet gode Beviser for, at dette uhyggelige Fantasibillede ikke har noget med Virkeligheden at gøre, og Frygten for, at Pyramiden skal knække, har mistet sin Magt over Sindene, selv i de Kredse hvor man holder af at male sort. Alligevel er Bekymringen for Mellemlagene, Middelstanden, ikke helt greben ud af Luften, og den foreliggende Undersøgelse peger da ogsaa i Retning af, at det fortrinsvis er her Stedbørnene findes. Det spores allerede i efterfølgende Talrækker, hvor Fordelingen af Befolkningens hele Indtægt er sammenstillet med Fordelingen af Forsørgerne:

	Forsørgerne		
	1892	Tilvæxt 1892—98	1898
Under 800 Kr.....	71,0 pCt.	12,7 pCt.	64,3 pCt.
800—under 2000 Kr.....	21,1 —	76,1 —	27,4 —
2000—under 20000 Kr.....	7,5 —	9,2 —	7,7 —
20000 Kr. og derover.....	0,4 —	2,0 —	0,6 —
	Den samlede Indtægt		
	1892	Tilvæxt 1892—98	1898
Under 800 Kr.....	32,0 pCt.	2,8 pCt.	25,4 pCt.
800—under 2000 Kr.....	21,8 —	38,7 —	25,6 —
2000—under 20000 Kr.....	31,9 —	17,7 —	28,7 —
20000 Kr. og derover.....	14,3 —	40,8 —	20,3 —

Et mere akcentueret Svar faar man imidlertid, naar man stiller sit Spørgsmaal direkte, f. Ex. saaledes: hvor stor var Gennemsnitsindtægten i 1892 og i 1898 for de velhavende, for Middelklassen og for de fattige? Hvis man til »velhavende« regner de højest beskattede to Hundrededele af de københavnske Forsørgere, til »Middelklassen« de derefter følgende otte Hundrededele og til de »fattige« hele Resten, finder man følgende karakteristiske Træk.

De velhavende, i Aarene 1892 og 1898 henholdsvis 3096 og 3494 Personer, havde en gennemsnitlig Indtægt af resp. 15765 og 20706 Kr. Fremgangen var altsaa 31,3 pCt. eller nær ved en Tredjedel af Gruppens Gennemsnitsindtægt ved Periodens Begyndelse.

Middelklassen, 12381 og 13974 Personer, havde en Gennemsnitsindtægt af 2906 Kr. i 1892 og 3033 Kr. i 1898; Fremgangen var altsaa kun 4,4 pCt. eller ikke en Gang en Tyvendedel.

De fattige, 139271 og 157194 Personer, havde henholdsvis 624 og 688 Kr. i Gennemsnitsindtægt, saa at Fremgangen altsaa udgjorde lidt over en Tiendedel

(10,3 pCt.). Med Hensyn til denne sidste Gruppe, der jo bl. a. omfatter alle de ikke skatteansatte, erindres iøvrigt, at Beregningen hviler paa mindre sikkert Grundlag.

For at faa det karakteristiske frem har det været nødvendigt at gøre de »fattiges« Gruppe meget rummelig; den omfatter jo de ni Tiendedele af Forsørgerne og strækker sig lige op til Indtægter mellem 16 og 1800 Kr. Det viser sig ogsaa ved en Spaltning, at Gruppen ikke er ensartet sammensat, jfr. efterfølgende mere detaljerede Oversigt:

			Gennemsnits- indtægts Stigning fra 1892 til 1898:
Velhavende	{ 1ste	Hundrededel af Forsørgerne	36,8 pCt.
	{ 2den	—	14,7 —
	{ 3die	—	6,7 —
Middelklasse	{ 4de	—	4,6 —
	{ 5te	—	3,0 —
	{ 6te—10de	—	3,5 —
Fattige	{ 11te—15de	—	9,5 —
	{ 16de—20de	—	11,4 —
	{ 21de—25de	—	19,0 —
	{ 26de—100de	—	9,1 —

Der gaar to kraftige Bølger gennem Samfundet, den ene bærer de rige opad til større Rigdom, den anden hæver en stor Part af de fattige op af Fattigdommen. For Mellemlklasserne er der i det væsentlige Stilstand, men en ny Mellemlklasse er ved at voxte op fra nedent; dens Fortrop er allerede inde paa den gamle Middelklassens Enemærker, hvor den, ved at fylde de lavere Indtægtsgrupper, bidrager til at holde Gennemsnitsindtægten nede. Dette sidste er derfor i og for sig ikke noget ugunstigt Symptom.